

Arkeologisk förundersökning 2014

Vik

RÅVATTENLEDNING MELLAN RÖRUM OCH BASKEMÖLLA

RAÄ Rörum 15:1-2, Rörums socken i Simrishamns kommun
Skåne län

öster|en
arkeologi

Österlenarkeologi
Rapport 2014:4

Lars Jönsson

Arkeologisk förundersökning 2014

Vik

RÅVATTENLEDNING MELLAN RÖRUM OCH BASKEMÖLLA

RAÄ Rörum 15:1-2, Rörums socken i Simrishamns kommun
Skåne län

Österlenarkeologi

Lars Jönsson

Bellevuevägen 13A

271 32 Ystad

Tel: 070-306 36 04

E-post: info@osterlenarkeologi.se

Webb: www.osterlenarkeologi.se

Arkeologisk förundersökning 2014

Vik

Råvattenledning mellan Rörum och Baskemölla

RAÅ Rörum 15:1-2, Rörums socken i Simrishamns kommun

Skåne län

Österlenarkeologi

Rapport 2014:4

Författare: Lars Jönsson

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: En schaktgrop inom området för RAÅ Rörum 15:1. På platsen fanns sedan tidigare tre brunnar. Foto mot sydost. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

© Österlenarkeologi 2014

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Läge och topografi	5
Syfte och metod	5
Historik och fornlämningsmiljö	6
Undersökningsresultat	8
Utvärdering	9
Projektorganisation och kvalitetssäkring	9
Referenser	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11

Figur 1. Skåne med platsen för Vik i Järrestad härad markerad med en röd prick.

Figur 2. Området kring fiskeläget Vik i sydöstra Skåne. Platsen för schaktet inom RAÅ Rörum 15:1 är markerad med en pil.

Sammanfattning

I samband med förnyelse av befintlig råvattenledning mellan Rörums vattenverk och Baskemölla har Österlenarkeologi utfört en arkeologisk förundersökning i form av en övervakning av markarbetena. Arbetet berörde en förhistorisk boplats, den s.k. Vik-boplatsen (RAÄ Rörum 15:1).

En ca 5x2 meter stor schaktgrop togs upp strax intill riksväg 9. På platsen för schaktet fanns redan tre befintliga VA-brunnar. Den nya råvattenledningen drogs strax intill brunnarna. Ledningen skulle även kopplas till brunnarna.

Detta innebär att området var uppgrävt och omrört sedan tidigare. Inga arkeologiska lämningar kunde således förväntas i schaktgropen.

Inledning

Med anledning av förnyelse av befintlig råvattenledning mellan Rörums vattenverk och Baskemölla utförde Österlenarkeologi en arkeologisk förundersökning i form av en schaktningsövervakning. Arbetet genomfördes genom s.k. relining, varvid ett antal gropar skulle tas upp. Arbetet berörde en förhistorisk boplats, registrerad som fornlämning nr 15:1 i Rörums socken.

Arbetet utfördes på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsens dnr. 431-24587-2013).

Läge och topografi

Vik är ett kustsamhälle och fiskeläge i sydöstra Skåne, beläget vid Östersjön, ca 7 km norr om Simrishamn. Kusten mellan Baskemölla och Vik utgörs av en brant sluttning nedanför vilken en plan strandremsa breder ut sig. Vik ligger på en smal strandremsa nedanför de höga sandbackarna, omgivet av fruktodlingar.

Syfte och metod

Då den arkeologiska förundersökningen skedde i form av en övervakning av markarbetena hade inga vetenskapliga frågeställningar formulerats inför undersökningen. Men eftersom upptagandet av schaktgroparna skulle genomföras inom och i direkt anslutning till Vik-boplatsen (RAÄ Rörum 15:1) i Rörums socken, var det viktigt att vara observant på om arkeologiska lämningar kom att beröras. Vik-boplatsen har tidigare delvis undersökts varvid stratigrafiskt skilda boplatslager från mesolitikum och neolitikum har påträffats. Det var även betydelsefullt att få kunskap om de arkeologiska lämningarnas bevarandegrad, karaktär, utbredning och datering.

Figur 3. Vik-boplatsen (RAÄ 15:1-2) samt närliggande fornlämningsmiljö. Platsen för undersökningen är markerad med en röd prick. Karta ur Riksantikvarieämbetets FMIS/fornsök.

Historik och fornlämningsmiljö

Vik är det äldsta av Österlens sju fiskelägen, omnämnt i skriftliga källor från år 1613. Liksom Baskemölla visar Vik på det kombinerade näringsfånget av fiske och odling. Böndernas gårdar och fiskarens boningshus ligger sida vid sida. Husen tillhör i regel 1800-talet och är i de äldre delarna närmast hamnen företrädesvis byggda i korsvirke. (www.lansstyrelsen.se/skane).

Vik-boplatsen

Boplatsen är uppdelad i två ytor, en nordvästlig del (RAÄ 15:1) och en sydostlig del (RAÄ 15:2). Redan under den sista delen av mesolitikum och tidigneolitikum levde en grupp människor, med fisket som sin huvudsakliga födokrok, på platsen. Från Vik kommer ett relativt stort lösfyndsmaterial; ca 50 grönstensyxor, bitar av tjockväggig keramik samt tvärpilar och andra flint- och stenföremål. Boplatsen är på grund av sin höga belägenhet (ca 15-20 m ö.h.) den enda påträffade ertebölleboplatsen (ca 5200–4000 f.Kr) i Skånes kustregion som varit opåverkad av transgressioner. Boplatsen Vik nämns första gången av Joh. Bring. Han nämner speciellt de s.k ”Wikska yxorna”, tillverkade av diabas eller grönsten. (Bring 1921, s. 1ff.).

Boplatsens nordvästliga del – RAÄ 15:1

Boplatsen undersöktes första gången 1933 av Egil Lönnberg. Tyvärr finns det ingen rapport från denna undersökning, men Lönnberg har noterat att undersökningarna framför allt skedde på mark som då tillhörde Hans Hall och Per Blom (Althin 1954, s. 39ff.). Carl-Axel Althin genomförde en undersökning 1950 (Althin 1954, s. 41f.), medan Märta Strömberg gjorde en mindre undersökning 1963. Ytterligare en mindre undersökning genomfördes 1977 av Bengt Jacobsson (Jennbert 1984, s. 68).

Vid Althins undersökning år 1950, vilken genomfördes på gränsen mellan fastigheterna Backen 1:40 och 1:50, och öster om fastigheten Backen 1:51, påträffades två kulturlager åtskilda av ett flygsandslager. Det påträffades inte någon keramik i det undre kulturlagret, medan det i det övre lagret förekom både ertebölle och tidigneolitisk keramik. I båda lagren fanns flintmaterial som kunde placeras i den senare ertebölleperioden (Althin 1954, s. 41f; Jennbert 1984, s. 68).

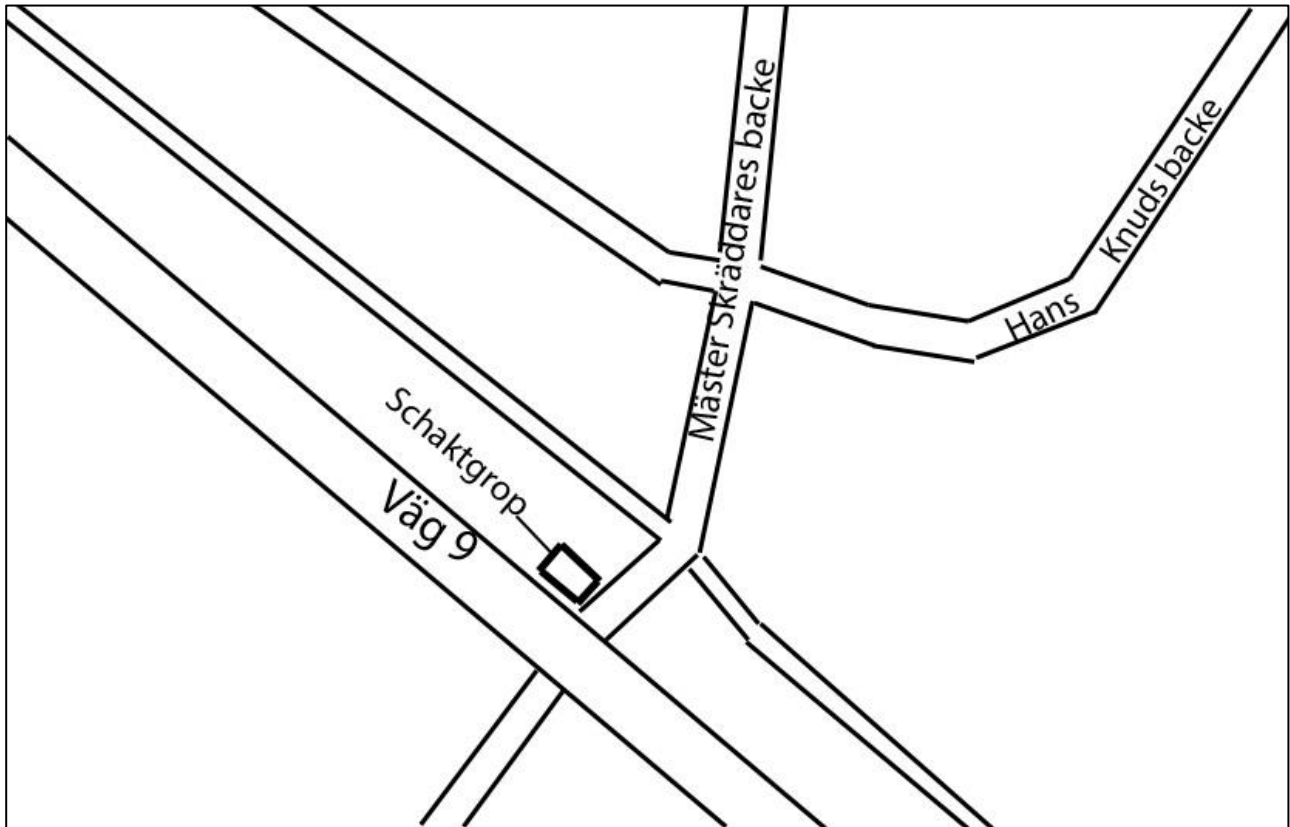
Strömberg å sin sida fann ett ca 70 cm tjockt kulturlager år 1963, som pga. den varierande förekomsten av skörbränd sten kunde delas i två lager. Fyndmaterialet fanns främst i de övre lagren. Flertalet av skärvorna hade erteböllekaraktär, men det fanns även tunnare skärvor med gropornamentik och nagelintryck som tyder på ett neolitiskt inslag (Jennbert 1984, s. 68).

Vid undersökningen år 1977 kunde man inte urskilja två kulturlager. Keramik av ertebölle- och tidigneolitisk karaktär antydde emellertid att boplatsen varit bebodd under mesolitikum och neolitikum (Jennbert 1974, s. 68).

Sammanfattningsvis konstaterar Jennbert i sin avhandling att utgrävningarna visar att man inom begränsade delar av boplatsen kan urskilja en flerdelad stratigrafi, där det övre lagret omfattar fynd från såväl erteböllekultur som tidigneolitikum. Jennbert menar att med hänsyn till de jämförande studierna av boplatser vid Skånes västra kust bör inte möjligheten av samtidighet uteslutas (Jennbert 1984, s. 68).

På fastigheten Backen 1:42 gjordes en förundersökning år 1998. Vid detta tillfälle framkom två härdar samt fyndmaterial bestående av slagen flinta, en knacksten och keramik från Erteböllekultur (Hellerström 1998).

Under vintern 2013 gjordes en arkeologisk förundersökning på fastigheten Backen 1:51, ca 100 meter norr om den aktuella schaktgropen. Inom ett ca 108 m² stort område framkom bl.a. 10 härdar. Härdarna låg, tillsammans med mellanliggande lager av humös sotig sand, på minst två olika nivåer. Vid undersökningen framkom även en del flintavslag. På sina ställen var de stratifierade lämningarna totalt ca 0,7 meter tjocka, vilket tyder på återkommande aktiviteter i området. I den södra delen av området fanns även mindre nedgrävningar i det leriga underlaget. Möjligtvis har man primärt varit ute efter leran (Jönsson 2013).

Figur 4. Platsen för en schaktgrop i Vik. Schaktgropen grävdes strax intill riksväg 9, intill en av vägarna (Mäster Skräddares backe) ner till Viks fiskeläge. Schaktet var ca 5x2 meter stort. Skala 1:700 (ca).

Undersökningsresultat

I samband med förnyelse av befintlig råvattenledning mellan Rörums vattenverk och Baskemölla utfördes en arkeologisk förundersökning i form av en övervakning av markarbetena. Arbetet berörde en förhistorisk boplats, den s.k. Vik-boplatsen (RAÄ Rörum 15:1).

En ca 5x2 meter stor schaktgrop togs upp strax intill, och norr om, riksväg 9. På platsen för schaktet fanns redan tre befintliga VA-brunnar. Den nya råvattenledningen drogs omedelbart intill brunnarna, på samma plats som den befintliga råvattenledningen. Ledningen skulle även kopplas till brunnarna.

Detta innebär att området var uppgrävt och omrört sedan tidigare. Inga arkeologiska lämningar kunde således förväntas i schaktgropen.

Figur 5. En ca 5x2 meter stor schaktgrop togs upp på platsen för tre befintliga brunnar. Den nya råvattenledningen drogs omedelbart intill brunnarna. Foto mot sydväst. Foto: Lars Jönsson, Österlenarkeologi.

Utvärdering

En schaktgrop skulle grävas inom fornlämning 15:1 i Rörums socken, även känd som Vik-boplatsen. I samband med en övervakning av markarbetena konstaterades att schaktgropen grävdes på platsen för redan befintliga brunnar. Detta betyder att platsen för schaktgropen var uppgrävd och omrörd sedan tidigare. Inga arkeologiska lämningar kunde således förväntas i schaktgropen.

Det konstaterades även att riksväg 9 och platsen för schaktet ligger betydligt högre än platån där lämningar efter boplatsen tidigare har dokumenterats. En del tyder således på att vägen har förhöjts i senare tid.

Projektorganisation och kvalitetssäkring

Den arkeologiska förundersökningen bedrevs av Österlenarkeologi med Lars Jönsson som ansvarig.

Lars Jönsson var projektledare och ansvarade för projektets genomförande och vetenskapliga kvalitet, samt kontakter med Länsstyrelse och uppdragsgivare. Han ansvarade även för rapportarbetet.

Referenser

Litteratur

- Althin, C-A. 1954. *The chronology of the stone age settlement of Scania, Sweden. I The Mesolithic settlement.* Acta Archaeologica Lundensia Series in 4o. No 1. Bonn/Lund.
- Bring, Joh. 1921. Bidrag till Sydöstra Skånes bebyggelsehistoria före megalitgravarnas tid. *Föreningen för fornminnes- och hembygdsvård i sydöstra Skåne Skrifter 1.* Borrby.
- Hellerström, S. 1998. Arkeologisk förundersökning 1998. Skåne, Rörums socken, Backen 1:42 Vik. UV Syd Rapport 1998:19.
- Jennbert, K. 1984. Den produktiva gåvan. Tradition och innovation i Sydsandinavien för omkring 5 300 år sedan. Acta Archaeologica Lundensia Series in 4o. No 16. Bonn/Lund.
- Jönsson, L. 2013. Backen 1:51. Vik-boplatsen. FU år 2013. Österlenarkeologi Rapport 2013:4.

Internet

<http://www.lansstyrelsen.se/skane/sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/landskapsvard/kulturmiljoprogram/sarskilt-vardefulla-kulturmiljoer-i-skane/simrishamn/Pages/Baskemolla-Tjornedala-Vik.aspx>

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer	431-24587-2013
Österlenarkeologis diarienummer	ÖA 140003
Arkivnummer	ÖA 140003
Län	Skåne
Kommun	Simrishamn
Socken	Rörum
Fastighet	
RAÄ-nummer	Rörum 15:1
Ekonomiska kartans blad	616_45_01
Koordinatsystem	Sweref 99 TM
N koordinat	6163260
E koordinat	455140
M ö.h.	20
Fältarbetsdag	2014-03-05
Antal arbetsdagar fält.....	1
Antal arkeologtimmar fält	2
Exploateringsyta	10
Undersökt yta	10
Platschef	Lars Jönsson
Personal	Lars Jönsson
Uppdragsgivare	Simrishamns kommun
LUHMnr:	
Fynd:.....	
Dokumentationsmaterial: Minnesanteckningar samt digitala foton	
Kostnader, arkeologi	
Administration:	650 kr
Fältarbete:	1 300 kr
Rapport:	2 600 kr
Körersättning:	318,20 kr
Tryck av rapport:	800 kr

Österlenarkeologi

Rapporter 2014

1. Köpingsbro 14:308 (Kamerala). Stora Köpings socken i Ystads kommun. Skåne län. AU år 2013. Lars Jönsson
2. Renen 1:1, Onslunda kyrkogård. Anläggande av bergvärme. RAÄ Onslunda 39:1. Onslunda socken i Tomelilla kommun. Skåne län. FU år 2013. Lars Jönsson
3. Svinaberga 7:6. Nybyggnation av väg. RAÄ Södra Mellby 23:1, Södra Mellby socken i Simrishamns kommun. Skåne län. FU år 2013. Lars Jönsson
4. Vik. Råvattenledning mellan Rörum och Baskemölla. RAÄ Rörum 15:1-2, Rörums socken i Simrishamns kommun. Skåne län. FU år 2014. Lars Jönsson